

ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

Ю.В.Стребкова, к.філос.н, доцент

Скорочення соціально-гуманітарної складової на фоні загального ущільнення програм підготовки інженерів, ставить гуманітарні кафедри технічних університетів у скрутне становище. Як і більшість соціально-гуманітарних дисциплін, філософія у навчальних планах інженерних спеціальностей є вибірковою дисципліною. Ситуація ускладнюється ще й зниженою мотивацією школярів до вступу на STEM спеціальності та гендерно детермінованою професійною орієнтацією, що у наслідку значно зменшує кількість студенток інженерних спеціальностей.

У середній школі реформа програм загальноосвітньої підготовки передбачає вилучення із переліку обов'язкових та навіть обов'язково-вибіркових предметів таких дисциплін як фізика, хімія, біологія, географія, астрономія. Натомість, у старших класах загальноосвітньої середньої школи буде викладатись предмет "Людина і природа", кількість годин якого співмірна з факультативними предметами. Серед них: «Сімейне виховання», «Основи сім'ї», «Сімейні цінності». Зміст, психолого-педагогічні підходи до викладання та методичні матеріали цих «шкільних предметів» нерозривно пов'язані з релігією і знижують мотивацію до самореалізації у науці. Варто зауважити, що рівень прихильності українського населення до релігії падає [1]. Найбільше занепокоєння українських громадян викликає проникнення релігії до системи освіти, зростає число не згодних з викладанням релігії в загальноосвітніх школах [1, с. 10]. Нещодавно зареєстрована петиція [2], яка пропонує заборонити освітянам пропагувати релігію державним коштом. Отже, процес клерикалізації української освіти потребує аналізу.

Міфологізація свідомості абітурієнтів STEM-галузей за умов клерикалізації може посилюватись. Віра українських студентів у потойбічне життя (до народження та після смерті), божественну волю, захоплення псевдонауковими теоріями та ритуалами конфліктує із сучасним рівнем

розвитку науки. Інноваційна інженерна діяльність інтердисциплінарного характеру у сфері надійності і діагностики, математичного моделювання та прогнозування, ядерної безпеки, генної інженерії, екології, матеріалознавства та протезування, медичної інженерії, та ін. передбачає широке коло інтересів та наукових знань.

Спілкування з колегами науковцями з європейських країн, необхідне для сучасної інженерної діяльності, вимагає ряд соціально-комунікативних компетенцій. Європейці є толерантними до вірувань конкретних людей, проте традиційні для 17-19 століть уявлення про соціальні ролі жінок є неприйнятними для сучасного науковця. Транслявання відстоюваних релігією гендерних стереотипів сучасні європейці сприймають як порушення прав людини. У інтернаціональній професійній комунікації не прийнятними будуть сексистські висловлювання, а світові донорські організації не підтримують проекти, що не мають гендерної складової. Тож, університетська освіта повинна долати релігійний вплив на формування соціальних норм у майбутніх науковців.

Варто відзначити, що у фаховій діяльності випускники сучасних українських університетів без наукового світогляду не зможуть конкурувати на світовому ринку праці, а у разі висококваліфікованої професійної підготовки зможуть бути залучені лише на найменш оплачуваних ланках наукових та технологічних розробок. Рівень системної аналітики у всіх галузях буде не доступний без наукового світогляду. Парламентська асамблея Ради Європи у 2007 році прийняла резолюцію «Про небезпеку креаціонізму в освіті». У ній зазначається, що війна, проголошена теорії еволюції та її прихильникам, здебільшого коріниться у різних формах релігійного екстремізму, а деякі прихильники креаціонізму намагаються замінити демократію теократією. ПАСЕ закликає захищати наукові знання, зміцнювати освіту на наукових засадах, викладати об'єктивні наукові знання, історію науки, гносеологію та методологію [4].

Занепокоєння викликає подальша клерикалізація вищої освіти у галузі безпеки. Російське православ'я завжди приділяло багато уваги поширенню своєї ідеології серед українських силових структур. Так, відповідно до річного Звіту Синодального відділу УПЦ, 2009 року найбільшого релігійного впливу зазнали такі структури: Міністерство оборони України, зокрема його керівні структури, та Військово-Морські Сили України; Міністерство внутрішніх справ України, зокрема навчальні заклади системи МВС України; Державна автоінспекція України; Внутрішні війська МВС України; Підрозділи спеціального призначення МВС України; Служба безпеки України, зокрема спецпідрозділи СБУ та ін. Релігійний світогляд з-поміж іншого, передбачає вищість «божественних духовних законів» над мирськими, світськими. Очікувано, що під час Революції гідності значна частина українських силовиків стала на захист російської духовності, а не європейських цінностей. При цьому, багато хто з них, нехтував присягою перед українським народом та службовими обов'язками. Потурання релігії у вищій технічній освіті може спричиняти й глобальні загрози. Інженерні знання у поєднанні із релігійним світоглядом лежать у основі релігійного екстремізму та тероризму.

У багатьох технічних університетах США – лідерах світових рейтингів, є кафедри, що пропонують окремі програми підготовки бакалаврів та магістрів з філософії науки і забезпечують викладання гуманітарних дисциплін для студентів інженерних спеціальностей. У європейських та канадських університетах – також. Так, у Ванкуверському острівному університеті формування аналітичного та критичного мислення здійснюється, зрозуміло, через вивчення філософії, а не через релігійні концепції. В українських закладах вищої освіти, з одного боку відбувається штатне скорочення кафедр філософії, з іншого - скорочується час впливу на студентів, необхідний для формування наукового світогляду. Натомість, на молодих людей повсякчас чиниться системний релігійний тиск. Окрім того, на багатьох гуманітарних кафедрах, як у столиці так і у регіонах, під виглядом філософії викладається духовно-релігійний конгломерат з антинауковими включеннями. Значна

частина захистів дисертацій з філософії захищається саме з релігійної тематики. Можна стверджувати, що в умовах посиленої клерикалізації соціально-гуманітарної сфери в Україні спостерігається поширення християнського фундаменталізму на STEM освіту.

Список використаних джерел:

1. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення українських громадян: тенденції 2010-2018рр. // Інформаційні матеріали Круглого столу “Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин”. – К.: Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, 2018. – 78 с.
2. Електронна петиція №22/070746-еп. Заборонити державним службовцям та освітянам пропагувати релігію у робочий час // Офіційне інтернет-представництво Президента України. – 2019. – Режим доступу: https://petition.president.gov.ua/petition/70746?fbclid=IwAR2TvvYePIfpDScRupE7xcBzYjWj8dZ8HZL0VBY499KR5F1fhby-E_eOr0
3. Річний звіт про діяльність Синодального відділу по взаємодії зі Збройними Силами та іншими військовими формуваннями України [Електронний ресурс] // Синодальний інформаційно-просвітницький відділ УПЦ. – 2009. – Режим доступу: <http://orthodox.org.ua/http%3A/%252Forthodox.org.ua>
4. Resolution 1580 (2007) of PACE. The dangers of creationism in education / Parliamentary Assembly // Report of the Committee on Culture, Science and Education,. – 2007. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17592&lang=en>